

**Broedvogelinventarisatie Tusschenwater
2022**

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	- 1 -
2	Resultaten meetpunten	- 2 -
2.1	Tellers	- 2 -
2.2	Methode	- 2 -
2.3	Bezoekdata	- 2 -
3	Resultaten	- 4 -
3.1	Territoria	- 4 -
3.2	Nieuwe soorten	- 6 -
3.3	Verdwenen soorten	- 6 -
3.4	Aantal territoria	- 7 -
3.5	Overige soorten en passanten.....	- 8 -
4	Literatuur.....	- 10 -
	Bijlagen.....	

1 INLEIDING

In januari 2019 is inrichtingsproject Tusschenwater met enige vertraging opgeleverd.

Om het effect van de inrichting op de broedvogelpopulatie te bepalen zijn in 2015 (vóór de inrichting), en in 2019, 2020 en 2022 alle broedvogels geteld. De resultaten van 2015 en 2019 zijn beschreven in Dekker (2019) en Schoppers (2020). De resultaten van 2022 worden in dit verslag beschreven, waarbij tevens een vergelijking wordt gemaakt met de vorige jaren.

Voor de gebiedsbeschrijving wordt verwezen naar Dekker (2019).

Figuur 1 Tusschenwater met op de achtergrond de weg de Dijk tussen Oost en West. Foto gemaakt door Eelke Schoppers

Deze kartering was niet mogelijk geweest zonder de inzet van de onderstaande vrijwilligers:

Gerard Dekker, Ben ter Veer, Ger Kleefman, Bas Koster, Baukje van der Velde, Bob Hogeveen en Eelke Schoppers.

Tevens dank richting het Drentse Landschap voor het verlenen van de vergunningen om het gebied te kunnen bezoeken.

2 RESULTATEN MEETPUNTEN

2.1 TELLERS

Tussenwater is vanaf 2019 verdeeld in drie telgebieden, respectievelijk West, Midden en Oost. *West* is het gebied ten westen van de Dijk tot de Osbroeken. *Midden* is het gebied ten oosten van de Dijk ten westen van de inlaat. Het gebied ten oosten van de inlaat tot de Kieviterij bestaat uit *Oost*.

2.2 METHODE

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de BMP-methode van Sovon. Voor een beschrijving hiervan wordt verwezen naar de website van Sovon.

2.3 BEZOEKDATA

Onderstaand zijn de bezoekdata weergegeven. Het deel geeft aan hoeveel procent van het gebied tijdens de telling is geteld. Bij Oost vormen diverse keren 2 of 3 dagen samen één telling van 100%, bijvoorbeeld 30 april, 1 mei en 3 mei.

Tabel 1 Bezoekdata West

Datum	Deel (%)	Tijd	Teller	Medeteller	Bezoektype
21-3-2022	100%	06:30 t/m 10:31	Gerard Dekker	Ger Kleefman	zonsopgang
3-4-2022	100%	07:11 t/m 10:30	Gerard Dekker		zonsopgang
12-4-2022	100%	06:38 t/m 10:32	Gerard Dekker +1	Ger Kleefman en Ben ter Veer	zonsopgang
28-4-2022	100%	06:03 t/m 10:44	Ben ter Veer +1	Gerard Dekker	zonsopgang
10-5-2022	100%	05:39 t/m 10:17	Ben ter Veer +1	Gerard Dekker	zonsopgang
4-6-2022	10%	12:11 t/m 12:50	Eelke Schoppers		dag
13-6-2022	100%	05:01 t/m 10:56	Gerard Dekker +1	Ben ter Veer	zonsopgang
28-6-2022	25%	21:06 t/m 22:50	Gerard Dekker +1	Ben ter Veer	avond

Tabel 2 Bezoekdata Midden

Datum	Deel (%)	Tijd	Teller	Medeteller	Bezoektype
2-4-2022	100%	07:15 t/m 09:26	Eelke Schoppers	Baukje van der Velde	zonsopgang
17-4-2022	100%	07:04 t/m 10:10	Eelke Schoppers	Bas Koster en Baukje van der Velde	zonsopgang
30-4-2022	100%	06:15 t/m 08:22	Eelke Schoppers	Bas Koster en Baukje van der Velde	zonsopgang
5-5-2022	100%	10:07 t/m 12:29	Eelke Schoppers		dag
15-5-2022	100%	06:00 t/m 08:40	Eelke Schoppers	Bas Koster en Baukje van der Velde	ochtend
4-6-2022	100%	10:04 t/m 11:51	Eelke Schoppers		dag
26-6-2022	10%	15:00 t/m 15:15	Eelke Schoppers		dag

Tabel 3 Bezoekdata Oost

Datum	Deel (%)	Tijd	Teller	Medeteller	Bezoektype
22-3-2022	100%	07:21 t/m 10:26	Bob Hogeveen		zonsopgang
3-4-2022	100%	07:40 t/m 10:15	Bob Hogeveen		zonsopgang
13-4-2022	50%	08:30 t/m 10:00	Bob Hogeveen		ochtend
14-4-2022	50%	07:15 t/m 08:49	Bob Hogeveen		zonsopgang
20-4-2022	50%	10:11 t/m 11:29	Bob Hogeveen		dag
21-4-2022	50%	08:25 t/m 09:38	Bob Hogeveen		ochtend
30-4-2022	30%	18:00 t/m 19:00	Bob Hogeveen		dag
1-5-2022	50%	15:56 t/m 17:15	Bob Hogeveen		dag
3-5-2022	20%	16:00 t/m 16:40	Bob Hogeveen		dag
9-5-2022	100%	06:15 t/m 09:41	Bob Hogeveen	Bas Koster	zonsopgang
18-5-2022	100%	06:55 t/m 09:25	Bob Hogeveen		ochtend
8-6-2022	100%	08:30 t/m 11:00	Bob Hogeveen		ochtend

3 RESULTATEN

3.1 TERRITORIA

In onderstaande tabel zijn de resultaten van de vier teljaren weergegeven.

Tabel 4 Aantal territoria. Rood = flinke afname. Lichtgroen = lichte toename. Donkerder groen = flinke toename

Wetenschappelijke naam	Soort	2015	2019	2020	2022
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	dodaars	1	3	2	0
<i>Podiceps cristatus</i>	fuut	0	4	7	11
<i>Podiceps nigricollis</i>	geoorde fuut	0	4	7	15
<i>Platalea leucorodia</i>	lepelaar	0	0	0	2
<i>Cygnus olor</i>	knobbelzwaan	2	5	8	17
<i>Anser albifrons</i>	kolgans	0	1	1	0
<i>Anser anser</i>	grauwe gans	11	35	80	75
<i>Anser anser forma domestica</i>	parkgans	0	0	1	0
<i>Branta canadensis</i>	grote Canadese gans	0	6	6	7
<i>Branta leucopsis</i>	brandgans	0	4	87	33
<i>Alopochen aegyptiaca</i>	nijlgans	4	28	30	17
<i>Tadorna tadorna</i>	bergeend	0	5	2	4
<i>Mareca penelope</i>	smient	0	0	0	1
<i>Mareca strepera</i>	krakeend	1	24	42	98
<i>Anas crecca</i>	wintertaling	0	1	9	3
<i>Anas platyrhynchos</i>	wilde eend	19	45	71	69
<i>Anas platyrhynchos forma domestica</i>	parkeend	0	0	3	5
<i>Spatula querquedula</i>	zomertaling	0	7	4	8
<i>Spatula clypeata</i>	slobeend	0	23	47	49
<i>Aythya ferina</i>	tafeleend	0	1	10	2
<i>Aythya fuligula</i>	kuifeend	2	29	43	36
<i>Circus aeruginosus</i>	bruine kiekendief	0	1	0	1
<i>Buteo buteo</i>	buizerd	1	0	0	2
<i>Perdix perdix</i>	patrijs	0	1	2	1
<i>Coturnix coturnix</i>	kwartel	3	3	1	2
<i>Phasianus colchicus</i>	fazant	8	2	4	1
<i>Rallus aquaticus</i>	waterral	1	1	0	0
<i>Gallinula chloropus</i>	waterhoen	2	1	0	3
<i>Fulica atra</i>	meerkoet	1	58	70	102
<i>Haematopus ostralegus</i>	scholekster	4	5	1	6
<i>Himantopus himantopus</i>	steltkluut	0	0	0	12
<i>Recurvirostra avosetta</i>	kluut	0	16	1	11
<i>Charadrius dubius</i>	kleine plevier	0	6	6	7
<i>Vanellus vanellus</i>	kievit	13	22	15	26
<i>Gallinago gallinago</i>	watersnip	0	0	1	0
<i>Limosa limosa</i>	grutto	2	5	2	14
<i>Numenius arquata</i>	wulp	1	0	0	0
<i>Tringa totanus</i>	tureluur	3	15	19	16

Wetenschappelijke naam	Soort	2015	2019	2020	2022
<i>Ichthyaetus melanocephalus</i>	zwartkopmeeuw	0	0	1	0
<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	kokmeeuw	0	350	300	233
<i>Sterna hirundo</i>	visdief	0	7	3	22
<i>Columba palumbus</i>	houtduif	2	0	3	3
<i>Cuculus canorus</i>	koekoek	2	2	2	2
<i>Alcedo atthis</i>	ijsvogel	0	0	1	1
<i>Picus viridis</i>	groene specht	1	0	0	0
<i>Dendrocopos major</i>	grote bonte specht	1	1	2	0
<i>Alauda arvensis</i>	veldleeuwerik	15	21	18	17
<i>Riparia riparia</i>	oeverzwaluw	0	74	0	26
<i>Hirundo rustica</i>	boerenzwaluw	0	1	1	1
<i>Anthus pratensis</i>	graspieper	15	18	32	22
<i>Motacilla flava</i>	gele kwikstaart	10	19	26	20
<i>Motacilla alba</i>	witte kwikstaart	1	5	4	5
<i>Troglodytes troglodytes</i>	winterkoning	8	2	2	1
<i>Luscinia svecica</i>	blauwborst	5	6	13	9
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	gekraagde roodstaart	0	0	1	0
<i>Saxicola rubicola</i>	roodborsttapuit	16	6	11	6
<i>Turdus merula</i>	merel	1	0	0	1
<i>Turdus philomelos</i>	zanglijster	0	0	1	0
<i>Locustella naevia</i>	sprinkhaanzanger	0	0	1	0
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	rietzanger	1	2	7	11
<i>Acrocephalus palustris</i>	bosrietzanger	14	10	6	7
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	kleine karekiet	3	3	11	9
<i>Sylvia curruca</i>	braamsluiper	2	0	0	0
<i>Sylvia communis</i>	grasmus	24	31	43	21
<i>Sylvia borin</i>	tuinfluiter	1	0	0	0
<i>Sylvia atricapilla</i>	zwartkop	2	1	1	2
<i>Phylloscopus collybita</i>	tjiftjaf	4	1	3	2
<i>Phylloscopus trochilus</i>	fitis	16	10	5	6
<i>Cyanistes caeruleus</i>	pimpelmees	3	1	2	2
<i>Parus major</i>	koolmees	4	2	4	4
<i>Certhia brachydactyla</i>	boomkruiper	0	0	2	0
<i>Garrulus glandarius</i>	gaai	0	0	1	0
<i>Sturnus vulgaris</i>	spreeuw	0	0	2	2
<i>Fringilla coelebs</i>	vink	3	3	4	1
<i>Carduelis carduelis</i>	putter	2	1	6	4
<i>Linaria cannabina</i>	kneu	1	1	5	1
<i>Emberiza citrinella</i>	geelgors	7	1	2	0
<i>Emberiza schoeniclus</i>	rietgors	11	16	26	24

3.2 NIEUWE SOORTEN

In 2022f zijn enkele soorten aangetroffen die in eerdere jaren geen territoria hadden binnen het gebied.

Vanaf eind april waren diverse lepelaars aanwezig in het wilgenbosje in het westelijke deel van het gebied. De vogels werden regelmatig met nestmateriaal gezien. Donsjongen zijn niet waargenomen, maar dit biedt zeker perspectief voor volgend jaar. Mogelijk dat de vogels hier dan wel tot broeden overgaan.

Een andere nieuwe soort is de smient. Tijdens elke telling in Midden werd een paartje of adult mannetje gezien. Mogelijk dat ze hier gebroed hebben.

De meest spectaculaire broedvogel van het Tusschenwater is ongetwijfeld de steltkluut. Tusschenwater lijkt sinds 2020 een ideaal gebied voor deze soort. Steltkluten broedden in 2021 al met minimaal drie paartjes in het gebied, maar destijds is er geen officiële telling uitgevoerd. Dit jaar werden minstens twaalf paar waargenomen, maar mogelijk zijn het er nog meer. Diverse paartje brachten jongen groot.

Eveneens zijn er vijf soorten met een territorium aangetroffen, terwijl zij in 2020 geen hadden. Dit zijn bruine kiekendief, buizerd, waterhoen, oeverzwaluw en merel. De buizerd had in het enige bosje in Oost een nest, vermoedelijk met jongen. In het zwarte elzenbosje in West werd een nest gemaakt. De plek waar in 2019 een kolonie oeverzwaluwen aanwezig was, was in 2020 niet meer geschikt. In 2022 is echter op een nieuwe locatie een kolonie gevonden. Enkele meters ten zuiden van de inlaat bevonden zich 26 nesten in een steil wandje

Nieuwe soorten

lepelaar
smient
steltkluut

Nieuwe soorten t.o.v. 2020

bruine kiekendief
buizerd
waterhoen
oeverzwaluw
merel

Figuur 2 De steltkluut is een nieuwe soort voor de BMP *Figuur 3 De lepelaar vertoonde territoriaal gedrag, mogelijk volgend jaar als broedvogel?*

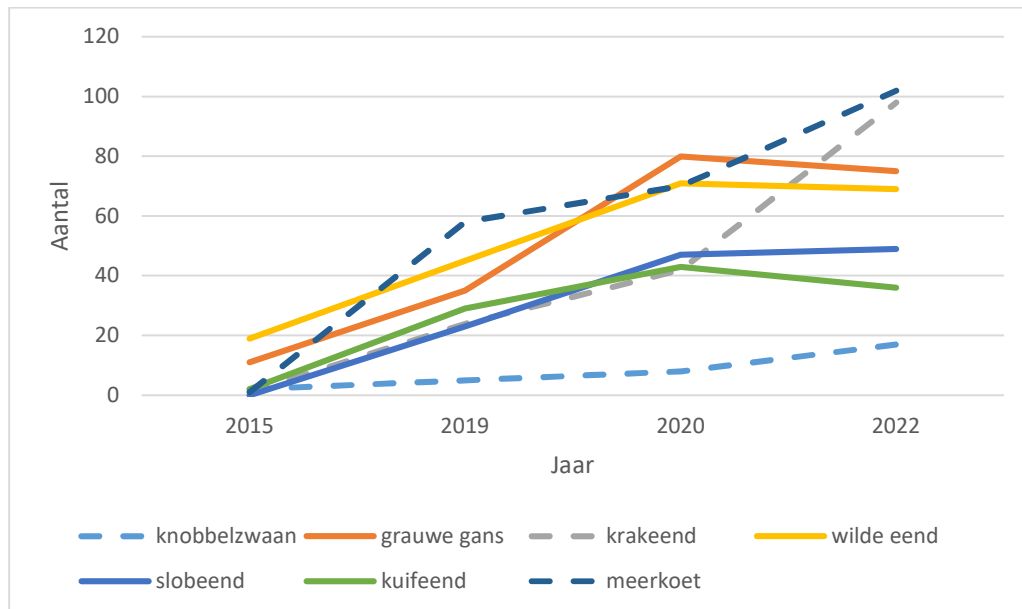
3.3 VERDWENEN SOORTEN

Ten opzichte van 2020 zijn maar liefst twaalf soorten verdwenen. Dit zijn echter meestal soorten die incidenteel in het gebied aanwezig zijn. Soorten als parkgans, watersnip, zwartkopmeeuw, gekraagde roodstaart, zanglijster, sprinkhaanzanger, boomkruiper en gaai hadden in 2020 een territorium maar de jaren daarvoor niet. Anders is dit voor de geelgors. Na de inrichting was het aantal al fors gezakt (van zeven in 2015 naar één in 2019 en twee in 2020), maar in 2022 lijkt deze soort nu uit het gebied verdwenen te zijn. Dit komt vanzelfsprekend door het natter worden van het gebied.

3.4 AANTAL TERRITORIA

Watervogels blijven het goed doen in het gebied. Zo namen voor de 4e telling op rij de aantallen van knobbelzwaan, kraakeend en meerkoet (sterk) toe.

Grafiek 1 Aantal territoria van enkele watervogels

De forse toename van grauwe gans lijkt gestopt met een hele kleine afname van 80 territoria in 2020 naar 75 in 2022. Ditzelfde beeld is te zien bij soorten als slobeend, wilde eend en kuifeend.

Figuur 4 De kraakeend doet het goed in het Tusschenwater

Figuur 5 De kleine plevier is inmiddels verdwenen uit Oost

Eveneens is een toename bij scholekster, kluut, Kievit en grutto te zien. Bij de grutto is wel het vermoeden dat de meeste vogels, ondanks hun territoriumgedrag, wel buiten het Tusschenwater broeden. De visdief nam toe van 3 naar 22. Het grootste aandeel hiervan zat in het westelijke deel op een eilandje dat ontstaan was door het huidige dynamische peilbeheer. De steltkluten, kluten en kleine plevieren maakten hier eveneens gebruik van. Door het dichtgroeien van de eilanden in Oost is de kleine plevier hier inmiddels verdwenen. Dit geldt eveneens voor de kokmeeuwkolonie die hier tot en met 2020 bivakkeerde. Inmiddels hebben de vogels uit deze kolonie zich verspreid over meerdere kolonies in het westelijke deel van het gebied. Hier is het habitat

veel geschikter. Rietzangers nemen, naarmate het gebied wat ouder wordt, toe. Opvallend is dat de vogels zelfs in dichte, half onder water staande pitrusvelden hun territorium hebben.

Figuur 6 De tureluur doet het goed in het Tussenwater

Figuur 7 De kokmeeuwkolonie is inmiddels verplaatst van Oost naar West omdat daar betere omstandigheden zijn

Afnames zijn met name bij de zangvogels te zien. Zo is het aantal territoria van de grasmus na een flinke stijging onder het aantal van het jaar 2015 gezakt. Kneu, gele kwikstaart, graspieper en roodborsttapuit hadden in 2020 een kleine opleving, maar hun aantal is nu weer hetzelfde als 2019. Opvallend is de daling van brandgans (87 naar 33). Een andere watervogel, de tafeleend, is ook terug bij af met 2 territoria (10 in 2020).

3.5 OVERIGE SOORTEN EN PASSANTEN

Tijdens de broedvogeltellingen zijn diverse soorten waargenomen die er tijdelijk zaten of in ieder geval geen territorium hadden (zie tabel 5). Erg leuk was een waarneming van een mannetje Amerikaanse wintertaling die een tijdje aanwezig was in het gebied. Een andere bijzondere soort was een strandplevier die een paar dagen in West werd gezien.

Buiten de tellingen om is het gebied tijdens het broedseizoen ook veelvuldig bezocht. Tabel 5 laat eveneens alle soorten buiten de telrondes om zien. Uiteindelijk gaat het hier om 81 soorten. Samen met de 61 broedvogels gaat het in de periode van 22 maart – 26 juni 2020 om 142 soorten vogels.

Figuur 8 Amerikaanse wintertaling op 30 april 2022

Figuur 9 De strandplevier maakt gebruik van het kale eilandje, evenals de visdief en de steltkluut (15 mei 2022)

Tabel 5 Soorten zonder territorium tijdens en buiten de tellingen in de periode van 22 maart – 26 juni 2022. Vetgedrukt de meest bijzondere soorten.

Wetenschappelijk naam	Nederlandse naam	Tijdens tellingen
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	dodaars	x
<i>Podiceps grisegena</i>	roodhalsfuut	
<i>Phalacrocorax carbo</i>	aalscholver	x
<i>Ardea alba</i>	grote zilverreiger	x
<i>Ardea cinerea</i>	blauwe reiger	x
<i>Ciconia ciconia</i>	ooievaar	x
<i>Plegadis falcinellus</i>	zwarte ibis	
<i>Anser serrirostris</i>	toendrarietgans	x
<i>Anser albifrons</i>	kolgans	x
<i>Anas carolinensis</i>	Amerikaanse wintertaling	x
<i>Anas acuta</i>	pijlstaart	x
<i>Bucephala clangula</i>	brilduiker	x
<i>Mergellus albellus</i>	nonnetje	x
<i>Mergus merganser</i>	grote zaagbek	
<i>Milvus migrans</i>	zwarte wouw	
<i>Milvus milvus</i>	rode wouw	
<i>Haliaeetus albicilla</i>	zeearend	x
<i>Circus cyaneus</i>	blauwe kiekendief	
<i>Circus pygargus</i>	grauwe kiekendief	
<i>Accipiter gentilis</i>	havik	x
<i>Accipiter nisus</i>	sperwer	
<i>Pandion haliaetus</i>	visarend	
<i>Falco tinnunculus</i>	torenvalk	x
<i>Falco subbuteo</i>	boomvalk	
<i>Falco peregrinus</i>	slechtvalk	
<i>Rallus aquaticus</i>	waterral	
<i>Grus grus</i>	kraanvogel	
<i>Charadrius hiaticula</i>	bontbekplevier	
<i>Charadrius alexandrinus</i>	strandplevier	x
<i>Pluvialis apricaria</i>	goudplevier	
<i>Pluvialis squatarola</i>	zilverplevier	
<i>Calidris canutus</i>	kanoet	
<i>Calidris minuta</i>	kleine strandloper	
<i>Calidris temminckii</i>	Temmincks strandloper	x
<i>Calidris ferruginea</i>	krombekstrandloper	
<i>Calidris alpina</i>	bonte strandloper	
<i>Calidris pugnax</i>	kemphaan	x
<i>Gallinago gallinago</i>	watersnip	x
<i>Numenius phaeopus</i>	regenwulp	x
<i>Numenius arquata</i>	wulp	x
<i>Tringa erythropus</i>	zwarte ruiters	x
<i>Tringa nebularia</i>	groenpootruiter	x
<i>Tringa ochropus</i>	witgat	x
<i>Tringa glareola</i>	bosruiter	x

Wetenschappelijk naam	Nederlandse naam	Tijdens tellingen
<i>Actitis hypoleucos</i>	oeverloper	x
<i>Arenaria interpres</i>	steenloper	
<i>Ichthyaetus melanocephalus</i>	zwartkopmeeuw	x
<i>Hydrocoloeus minutus</i>	dwergmeeuw	x
<i>Larus canus</i>	stormmeeuw	x
<i>Larus fuscus</i>	kleine mantelmeeuw	x
<i>Larus argentatus</i>	zilvermeeuw	x
<i>Larus michahellis</i>	geelpootmeeuw	
<i>Larus cachinnans</i>	Pontische meeuw	x
<i>Larus marinus</i>	grote mantelmeeuw	
<i>Hydroprogne caspia</i>	reuzenster	x
<i>Chlidonias hybrida</i>	witwangster	x
<i>Chlidonias niger</i>	zwarte stern	x
<i>Columba oenas</i>	holenduif	x
<i>Apus apus</i>	gierzwaluw	
<i>Delichon urbicum</i>	huiszwaluw	x
<i>Anthus spinoletta</i>	waterpieper	
<i>Motacilla flava flavissima</i>	Engelse kwikstaart	
<i>Motacilla flava thunbergi</i>	Noordse kwikstaart	
<i>Motacilla alba yarrellii</i>	rouwkwikstaart	
<i>Prunella modularis</i>	heggenmus	
<i>Erithacus rubecula</i>	roodborst	x
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	gekraagde roodstaart	
<i>Saxicola rubetra</i>	paapje	
<i>Oenanthe oenanthe</i>	tapuit	
<i>Turdus torquatus</i>	beflijster	
<i>Sylvia curruca</i>	braamsluiper	
<i>Sylvia borin</i>	tuinfluiter	
<i>Garrulus glandarius</i>	gaai	x
<i>Pica pica</i>	ekster	x
<i>Coloeus monedula</i>	kauw	
<i>Corvus frugilegus</i>	roek	x
<i>Corvus corone</i>	zwarte kraai	x
<i>Corvus corax</i>	raaf	x
<i>Passer domesticus</i>	huismus	
<i>Chloris chloris</i>	groenling	
<i>Emberiza citrinella</i>	geelgors	

4 LITERATUUR

- Dekker G. (2019) Broedvogelinventarisatie Tusschenwater 2019
- Schoppers (2020) Broedvogelinventarisatie Tusschenwater 2020

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: ARTIKEL OVER STELTLOPERS IN HET TUSSCHENWATER VERSCHENEN IN NATUURLIJK ZUIDLAREN

Op hoge poten door Tusschenwater

Begin 2019 is het natuurontwikkelingsgebied Tusschenwater gerealiseerd. Zo is een grootschalig 'wetland' ontstaan dat in delen van het jaar slikplaten bevat. Het gebied is daarom belangrijk voor diverse soorten steltlopers als broedlocatie maar ook als doortrekgebied op weg naar het noorden en zuiden. Welke steltlopers zijn hier de afgelopen jaren gezien en wat zijn de beste periodes om ze waar te nemen?

Tekst: Eelke Schoppers

Het gebied

Begin 2019 is na een lange tijd van voorbereiding het natuurgebied Tusschenwater van circa 250 hectare ingericht in de benedenloop van de Hunze. De Hunze stroomt door het gebied en heeft het gehele jaar een streefpeil van NAP + 0,60 m. Het gebied bevat verschillende compartimenten, met per compartiment een verschillend waterbeheer. Het oostelijke deel staat het gehele jaar op hetzelfde peil als de Hunze. Voor de rest van het gebied geldt dit alleen in de herfst en winter. Tussen het oostelijke en middelste deel is een inlaatstuw aangelegd. In het voorjaar wordt de inlaatstuw opgetrokken en zakt het water geleidelijk. Door het geleidelijk droog laten vallen van het gebied ontstaan kale eilandjes met daaromheen ondiep water en slikplaatjes. Het hoge peil in de winter zorgt dat de eerder drooggevallen stukken onder water komen te staan, waardoor de aanwezige vegetatie hier doodgaat. Dit zorgt ervoor dat het jaar erop de eilanden opnieuw kaal zijn, zonder begroeiing. Hier profiteren bijvoorbeeld visdiefjes van die op deze eilanden broeden, maar het meest profiteren steltlopers. De dynamiek in de waterstand in het westelijke en middelste deel van het gebied zorgen er namelijk voor dat in de tijd dat de meeste steltlopers in Nederland zijn (april – sep) er in het gebied slikplaatjes of ondiep water te vinden zijn waar deze soorten zo van houden.

De doortrekkende steltlopers

Vele soorten maken van Tusschenwater gebruik als rust- en foerageergebied op weg naar het noorden en zuiden. De grotere aantallen steltlopers doen Tusschenwater aan vanaf april en mei. Richting juni wordt het doorgaans rustig en vanaf juli tot eind augustus-september komen de eerste alweer terug vanuit het hoge noorden. Diverse soorten komen bijna alleen in het voorjaar in het gebied, zoals bijvoorbeeld zwarte ruiter en regenwulp, terwijl vele strandlopers juist in de zomer vaker aanwezig zijn, omdat zij in het voorjaar, op weg naar het noorden, het gebied niet aandoen.

Algemeen voorkomende ruiters als bosruiter, groenpootruiter, oeverloper en een soort als de kemphaan zijn zowel in het voorjaar (op weg naar hun broedgebied) als de zomer (op weg naar hun wintergebied) te zien. De steltlopers foerageren in het gebied door met hun snavel door het water te bewegen of in de slikachtige bodem te prikken, op zoek naar slakjes en insecten.

Het eerste steltloperkje dat het gebied aandoet is er een van de ruitersfamilie; het witgatje. Deze soort kan vanaf februari en soms zelfs in januari in het gebied worden gezien. De soort foerageert dan met name lang de kale slootrandjes en wanneer het vriest en een deel van het water is bevroren kun je ze vinden in de sloten die als laatste nog niet bevroren zijn.

Witgat © Gert Oelen

Daar scharrelt de soort al wippend met zijn staart langs de slootrandjes.

Een soort die op het witgatje lijkt is de oeverloper, deze wijpt ook veel met zijn staart maar onderscheidt zich van het witgatje door de witte inham langs de borst. Meestal als de witgatjes weer weg zijn verschijnt deze soort ongeveer halverwege april.

Oeverloper © Gert Oelen

Ook de bosruiter doet rond deze tijd Tusschenwater aan. Deze steltloper is goed te herkennen aan de lichte oogstreep en duidelijke zichtbare lichte vlekjes op de rug. Twee andere, duidelijk grotere, ruiters verschijnen rond dezelfde periode; de groenpootruiter en zwarte ruiter. Deze twee soorten lopen vaak in de wat diepere delen van het water doordat zij hogere poten hebben dan de voorgaande ruiters, die juist hun voedsel zoeken in slikranden of water van enkele centimeters diep. De groenpootruiter heeft een typische licht opgewipte snavel en de zwarte ruiter heeft oranje of zwart gekleurde poten, dit in tegenstelling tot de andere ruiters, die groengele poten hebben. De zwarte ruiter is in deze periode, in tegenstelling tot wat zijn naam doet vermoeden, niet altijd zwart. Vaak zijn het vogels die tussen hun winter- en zomerkleed in zitten een mengelmoes van bruin, wit en zwart.

Bosruiter © Bob Hogeveen

Vanaf begin april bezoekt de divers gekleurde kemphaan Tusschenwater in behoorlijke aantallen. Soms zitten er rond deze tijd groepen van 80 exemplaren. Geen steltloper die zo variabel is, van zwart, tot wit, tot oranje vogels. De kemphaan is echter altijd te herkennen aan het geschubde verenkleed op de rug in combinatie met de oranje poten.

Kemphaan © Arjan van Delden - Jan van der Woude

De wulp kent iedereen; grote bruine vogels met een lange kromme snavel. Vanaf april zijn in Tusschenwater echter vaak regenwulpen te zien, iets kleiner en door hun minder lange gekromde snavel en oogstreep goed te onderscheiden van de gewone wulp. Ze verblijven vaak in groepen van enkele tientallen vogels en laten dan vaak hun kenmerkende "biebiebiebiebie-roep" horen.

Vanaf maart kunnen kleine plevieren en bontbekplevieren in Tusschenwater gezien worden met hun typische gedrag: ze rennen vaak hard over de slik- en zandplaatjes heen. Als volwassen vogels zijn de twee soorten goed te onderscheiden van elkaar. De kleine plevier, een broedvogel van het gebied, heeft namelijk gele poten en een geel oogringetje, terwijl de bontbekplevier helder oranje poten heeft en geen oogring. De kleine plevier maakt een kuiltje op de eilandjes om zijn eieren in te leggen. Op 15 en 16 mei 2022 deed een ander pleviertje Tusschenwater aan, namelijk de strandplevier. Deze vogel is vrij schaars in Nederland en zeer zeldzaam in het binnenland. Deze soort is de laatste 18 jaar in totaal maar drie keer in de provincie Drenthe gezien.

Kleine plevier © Bob Hogeveen

De veel grotere goud- en zilverplevier doen Tusschenwater maar sporadisch aan.

De watersnip wordt in de trektijd regelmatig gezien. Vaak kan je dan hun typische gedrag waarnemen: ze prikken met hun snavel in de grond, zo snel als een naaimachine. Het bokje is wat kleiner, heeft een veel kleiner snaveltje en is vooral erg onopvallend. Deze wordt dan ook sporadisch in het gebied aangetroffen.

Watersnip © Ben Staal

Een vaak onopvallende groep steltlopers zijn de strandlopers. Ze zijn soms klein en sommige soorten gedragen zich zo onopvallend dat je ze snel over het hoofd ziet. De afgelopen jaren doen bonte strandloper, krombekstrandloper, Temmincks strandloper en kleine strandloper jaarlijks het gebied aan. Krombek- en bonte strandloper worden het meeste gezien in mei en september. De bonte strandloper is in zomerkleed kenmerkend met zijn zwarte buik en krombekstrandloper is grotendeels oranjerood van kleur. Later in het jaar verschijnen ook onvolwassen vogels in het gebied die deze makkelijke kenmerken niet hebben. Beide zijn voor strandlopers redelijk groot en hebben een vrij lange gekromde snavel welke bij de krombekstrandloper, zoals de naam doet vermoeden, wat krommer is.

Kleine en Temmincks strandlopers scharrelen laag bij de grond, individueel of in kleine groepjes, en foerageren meestal op slikplaatjes vanwege hun geringe grootte. Deze twee soorten hebben beide korte kleine snaveltjes. De Temmincks strandloper is bruin met een vrij scherpe overgang van buik naar borst en kan heel makkelijk gemist worden omdat ze als muisjes over de eveneens grijsbruine ondergrond rondscharrelen. Het meeste wordt deze soort in mei gezien.

Temmincks strandloper © Bob Hogeveen

De kleine strandloper is wat makkelijker op te merken, omdat deze vaak wat contrastrijker is. September is de beste maand om deze soort waar te nemen.

Soms worden kanoeten en steenlopers gezien, twee typische kustvogels.

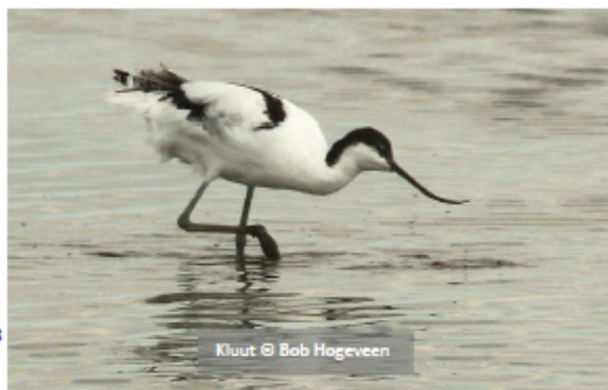
Kleine strandloper © Bob Hogeveen

Broedvogels

Het gebied herbergt enkele broedvogels. De algemeenste steltloper is de Kievit met rond de 20 paartjes. De tureluur doet het ook goed met de laatste jaren tussen de 15 en 20 broedpaartjes. Herkenbaar voor deze soort zijn de oranjerode poten en de in vergelijking met zwarte ruiters kleinere snavel. De tureluur kan erg fel zijn: zodra je dicht in de buurt van hun nest komt, word je luid en duidelijk medegedeeld dat je hier zo snel mogelijk weg moet gaan. Grutto's en wulpen broeden voornamelijk in de weilanden buiten het gebied maar kan je zeer regelmatig foeragerend binnen de grenzen van Tusschenwater zien.

De voor iedereen makkelijk herkenbare scholekster en eerdergenoemde kleine plevier broeden in het gebied met circa vijf broedpaartjes.

De onmiskenbare zwart-witte steltloper met sterk opgewipte snavel, de kluut, komt ook als broedvogel in het gebied voor. Deze pionier was het beste vertegenwoordigd in het jaar van de inrichting. Het jaar daarop was een deel van de zandplaatjes volgroeid en verdween deze soort nagenoeg. De jaren daarna ontstonden weer enkele kleine eilandjes en nam de soort weer toe.

Kluut © Bob Hogeveen

De meeste spectaculaire broedvogel is ongetwijfeld de steltkluut. Met hun lange poten lijken ze soms wat onhandig op stokjes door het water te lopen maar niets is minder waar.

Deze zuidelijke soort neemt de laatste jaren steeds meer toe. Tusschenwater lijkt sinds 2021 een ideaal gebied voor deze soort met maar liefst 12 paartjes. De soort broedt al sinds 2007 in het Zuidlaardermeergebied maar sinds 2021 weten ze ook Tusschenwater te vinden!

Steltkluten, de iconen van Tusschenwater – 12 mei 2022

Tekst en foto's: Bob Hogeveen

In dit nummer van NZ is veel te lezen over Tusschenwater en dat is terecht, in korte tijd heeft het gebied zich ontwikkeld tot een zeer mooie biotoop voor o.a. vogels. Vooral de aanwezigheid van de steltkluut is reden om dit tot één van de meest interessante natuurgebieden in (zeer) wijde omgeving te benoemen.

Kort na de inrichting van het gebied hadden steltkluten zich al gevestigd, met 3 broedparen in 2021. Dit jaar waren er al 12 paren aanwezig en zijn er aardig wat jongen grootgebracht, zie ook het stuk van Eelke Schoppers hierboven.

De meeste steltkluten zijn te vinden in het westelijke deel van het gebied en zijn mooi te zien vanaf de kade bij de Osbroeken.

